

A MUNKA ÉS A CSALÁD MELLETTI TANULÁS, A SZÜLŐK TÁMOGATÁSA A FELSŐOKTATÁSBAN¹

Balogh Anikó

Kutatóprofesszor

Edutus Egyetem, Közgazdasági és Módszertani Alapozó Tanszék

balogh.aniko@edutus.hu

Vetési Erika

doktorandusz

ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

vetesi.erika@kancellaria.elte.hu

Absztrakt

A munka és a család melletti tanulás, a szülők támogatása a felsőoktatásban

A felsőoktatásban egyre szélesebb körben jelennek meg azon hallgatók, akik a munkájuk és családjuk mellett szülőként vállalkoznak a felsőoktatásba való bekapcsolódásba.

Az Edutus Egyetemen a hatékony tanulást lehetővé tevő rugalmas oktatási módszereket alkalmazunk. 2024-ben végzett kutatásunk szerint a hallgatók aktívan használják a webináriumi rendszert, amely jelentős hatással van tanulási szokásaikra és módszereikre. A digitális oktatási eszközök integrálása elengedhetetlen a modern oktatásban, mivel ezek jelentősen növelik a hallgatók tanulási élményét és eredményességét.

A Digitális Oktatásfejlesztési Kompetencia Központ Tudatosság a kisgyermeknevelésben – Digital Parenting Training alprojektje a szülői szerepet gyakorló hallgatók számára biztosít lehetőséget a szülői digitális nevelési eszköztárak bővítésére. A digitális térben a gyerekek védelme, a kockázatok és a veszélyek csökkentése mellett a gyerekek digitális jóllétére kell törekednünk. Cikkünkben bemutatjuk az előnyök mellett a szülők digitális nevelési tudatosságát növelő legfontosabb tématerületeket, kihívásokat és lehetőségeket.

Kulcsszavak: szülők támogatása, webinárium, tanulási szokások, digitális nevelés, szülői tudatosság

Abstract

Studying While Having a Job and Family: Supporting Parents in Higher Education

In higher education, an increasing number of students enrol who decide to start their studies as parents, while balancing work and family responsibilities.

¹ A tanulmány a 2022-1.1.1-KK-2022-00003 kódszámú „Digitális Oktatásfejlesztési Kompetencia Központ” c. projekt keretén belül készült.

At Edutus University, flexible teaching methods and technological solutions are implemented, enabling effective learning. According to the research results conducted in 2024, students actively use the webinar system, which significantly impacts their learning habits and methods. Integrating digital education tools are essential in modern education, greatly enhancing students' learning experience and success.

The Digital Education Competence Centre's sub-project, „Awareness in Early Childhood - Digital Parenting Training” provides an opportunity for students, who are parents as well, to expand their digital parenting toolkit. Digital transformation significantly impacts family life, necessitating efforts to protect children, mitigate risks, and ensure children's digital well-being. In this paper, besides discussing these advantages, key topics, challenges and opportunities are also addressed, all of which enhance parents' digital education awareness.

Keywords: parental support, webinar, learning habits, digital parenting, parental awareness

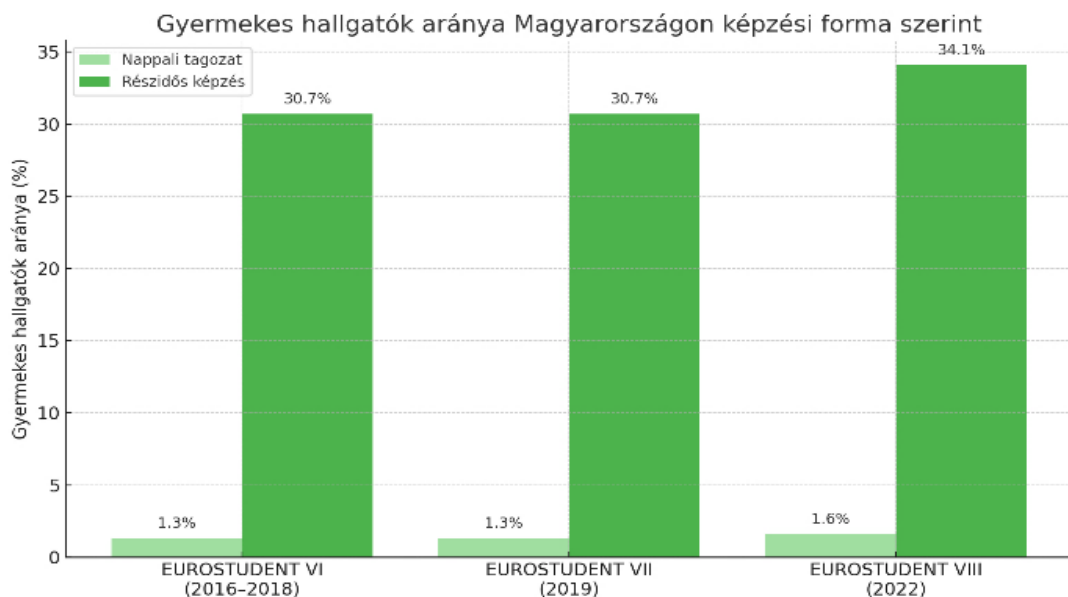
Bevezetés

A felsőoktatásban egyre szélesebb körben jelennek meg azon hallgatók, akik a munkájuk és családjuk mellett, szülőként vállalkoznak a felsőoktatásba való bekapcsolódásra. Tanulmányunkban bemutatunk két olyan lehetőséget, amivel különböző módon segíthetjük a hallgatók ezen csoportját.

Növekvő kihívások a felsőoktatásban

A felsőoktatás az elmúlt évtizedben jelentős átalakuláson ment keresztül. A hallgatók összetétele egyre sokszínűbbé vált: egyre többen vállalnak munkát a tanulmányaik mellett, sokan pedig kisgyermeket nevelnek a diploma megszerzése közben. Bár a munka melletti tanulásról 2010 óta rendelkezésre állnak statisztikai adatok (Központi Statisztikai Hivatal, 2025), a családos hallgatók körére vonatkozóan a KSH nem gyűjt külön adatokat.

Az EUROSTUDENT VI és VII (Hauschildt et al, 2018) és EUROSTUDENT VIII (Hauschildt et al, 2022) vizsgálatok szerint a nappali tagozatos hallgatók körében a gyermeket nevelők aránya körülbelül 1,3% volt, míg a levelezős hallgatóknál ez az arány elérte a 30,7%-ot. Az EUROSTUDENT VIII adatai enyhe növekedést mutatnak: a nappalis hallgatók körében 1,6%-ra, míg a részidős képzésben résztvevők körében 34,1%-ra emelkedett a gyermeket nevelők aránya.

1. ábra: Gyermekes hallgatók aránya Magyarországon képzési formák szerint. Forrás: Hauschildt, K., Gwosc, C., & Vögtle, E. M. (2018). Eurostudent adatok alapján saját szerkesztés

A szülőként tanulók speciális igényei között kiemelten jelenik meg az időhiány miatti rugalmas tanulmányi lehetőségek iránti igény. A levelező képzésekben részt vevő hallgatók egyharmada gyermeket nevel, sokan közülük kisgyermekes szülők, akik különösen leterheltek a családi és munkahelyi kötelezettségek mellett. Számukra az időbeosztás rugalmassága és az adminisztratív kedvezmények létfontosságúak.

Kvantitatív és kvalitatív kutatás, 2024

Az alábbi eredmények a Digitális Oktatásfejlesztési Kompetencia Központ (DOKK) című projekt keretein belül zajló kutatás egyik projektfeladatának eredménytermékei.

A webinárium rendszer

A kutatás középpontjában a 2012 óta működő webinárium rendszerünkben használt tananyagok (rögzített tanórai videofelvételek) hatékonyságának vizsgálata állt a hallgatói eredményekre gyakorolt hatás szempontjából. A Microsoft Teams platformon keresztül az előadások online, interaktív módon követhetők. A Coospace rendszer lehetővé teszi az előadások visszanézését is, ezáltal támogatva a saját tempóban történő tanulást.

Közel 200 tantárgyhoz érhető el digitális tananyag, amelyek az előadások felvételeire épülnek. Emellett például a matematika tárgyakhoz külön videósorozatok is rendelkezésre állnak, amelyek lépésről lépésre segítik a típusfeladatok megértését. Ezek a rendszerek bár-

milyen eszközről – mobiltelefonról, tabletről vagy laptopról – hozzáférhetők, így biztosítva a tanulás helytől és időtől független rugalmasságát.

Módszertan

A vizsgálat primer kutatási módszerek alkalmazásával történt. Kérdőíves megkérdezést végeztünk a hallgatók körében online kérdőív alkalmazásával, illetve mélyinterjűket készítettünk a hallgatókkal. Ugyanakkor a Coospace rendszerben megtalálható webinariumi videótananyagok használatát a Neptunból és a Coospace-ból gyűjtött adatok (hallgatói vizsgaeredmények és a videófelvételek használata) összekapcsolásával is megvizsgáltuk. A kutatás előkészítése és az adatgyűjtés 2023 áprilisától 2024 februárjáig tartott, majd az adatok tisztítása, a kérdőívek feldolgozása, és az adatok és mélyinterjűk elemzése következett kvantitatív statisztikai adatelemzési-, illetve kvalitatív módszerekkel.

Az Edutus Egyetem hallgatóinak demográfiai és tanulmányi jellemzői

Az adatok szerint a vizsgált időszakban a levelező munkarendben tanulók jelentős többséget képviseltek, ami arra utal, hogy az egyetem hallgatói közül sokan dolgozó felnőttek, akik az egyetemi tanulmányaikat munkájuk mellett végzik. A képzési szintek megoszlása alapján a hallgatók 83%-a alapképzésben tanult, a többi hallgató felsőoktatási szakképzésre, vagy mesterképzésre járt. A tudományterületek tekintetében a gazdasági képzések domináltak, a hallgatók 63%-a ezen a területen folytatta tanulmányait. A tanulmányok kezdési időpontjait vizsgálva kiderült, hogy a vizsgált időszakban a hallgatók túlnyomó többsége (65%) 2023-ban kezdte meg tanulmányait az egyetemen.

Összességében elmondható, hogy 2024 tavaszán az Edutus Egyetem hallgatói bázisa főként levelező munkarendben tanuló, alapképzésben résztvevő és gazdasági tudományterületen tanuló hallgatókból állt, akik nagy része 2023-ban kezdte meg tanulmányait.

Az Edutus Egyetem Coospace rendszerének hallgatói használati szokásai

A Coospace használatát két módszerrel vizsgáltuk.

Az első módszerrel a Coospace színterek használatát elemeztük. Ennek során készítettünk egy lekérdezést a Coospace-ben, amely listázta, hogy az egyes tárgyakhoz tartozó színterek mikor jöttek létre. Azoknak a tárgyaknak a tanulmányi átlagát hasonlítottuk össze, amelyek már 2018-ban is tartalmaztak videótananyagot, és 2024-ben is futottak a Coospace-ben mint aktív tantárgyak. Így a Coospace- és Neptun-adatok összekapcsolásával a tantárgyi átlag és teljesítési arány is elemezhetővé vált.

A lekérdezésben összesen 253 tantárgy szerepelt. Ezek közül 57 tantárgyhoz nem tartozott videó, míg 196 tantárgyhoz igen. A 196 tárgy közül 76-nál a szintér 2019 és 2023 között jött

létre, ezek közül 10 volt új tantárgy, így nem rendelkezett az összehasonlító elemzéshez szükséges korábbi átlaggal. A fennmaradó 66 tantárgy esetében a szintér 2018-ban még nem létezett, csak később került kialakításra.

A további elemzésekhez készítettünk egy Neptun-lekérdezést, amely megmutatta a 2018-as és a 2023-as teljesítményeket. Így lehetőség nyílt a 66 tantárgy 2018-as és 2023-as eredményeinek összehasonlítására.

2023-ban a tavaszi (2022/23/2 félév) és az őszi félévben (2023/24/1 félév) összesen 254 tantárgy volt az intézményben. Ezek közül a tárgyak közül 180 tantárgy szerepelt 2018-ban a hasonló tavaszi (2017/18/2), illetve őszi (2018/19/1) félévekben. A többi tárgy valamilyen tantervi változás, megújulás, új szak indítása miatt 2018-ban még nem létezett.

A 180 tárgyból 34 esetében még 2023-ban sem volt videó. 114 tárgy esetében már 2018-ban is volt videó. 31 olyan tárgy maradt tehát, ahol 2018-ban még nem volt videó, de 2023-ban már igen.

Következtetés: a 2018 és 2023 között videósított tárgyak olyan tárgyak voltak, melyek átlaga, teljesítési aránya volt a legjobb az intézményben. A videósítás hatására ezen tárgyak eredményei romlottak, de még mindig felette vannak az intézményi átlagnak.

A mesterképzésen a tárgyak elvégzésének aránya és a tárgyat teljesítő hallgatók jegyeinek átlaga is emelkedett, míg a másik két képzésen ez csökkent. Ez azt támasztja alá, hogy a videósítás igazán azoknak a hallgatóknak segítség, akik már rendelkeznek felsőoktatási tapasztalattal, és világos számukra, hogy a videók nem helyettesíthetik a tanórákat, viszont hasznos kiegészítői azoknak. Ezért fontos kommunikálni a hallgatók felé, hogy ne kényelmesítse el őket, hogy bármikor megnézhetik a felvételeket. Az órákon való megjelenést, az órák esetleges távoli követését, a folyamatos készülést nem tudja kiváltani az a lehetőség, hogy „majd a vizsgaidőszakban megnézem a videókat”. A mesterképzéses hallgatók, akik már évek óta tanulnak a felsőoktatásban, ezzel tisztában vannak, ezért náluk ténylegesen eredménynövelő hatása volt a videóknak.

A második módszer során felmérést végeztünk az Edutus Egyetem hallgatói körében a Coospace használatáról. A 167 hallgató által kitöltött kérdőív eredményei – bár nem reprezentatívak – a kvantitatív kutatással együtt átfogó képet adnak az Edutus Egyetem hallgatóinak tanulmányi jellemzőiről.

A hallgatók jelentős többsége (97%) már használta a Coospace rendszerét a videófelvételek megtekintésére. Ez a majdnem 100%-os arány arra utal, hogy a digitális tananyagok és felvételek elérhetősége és használata szerves részévé vált az egyetemi életnek. A felmérés arra is rávilágított, hogy a levelező munkarendben tanuló hallgatók körében különösen elterjedt a rendszer használata, míg a nappali tagozatos hallgatók között valamivel kevesebben használják a rendszert.

A hallgatók eszközhasználati szokásai is sokféleséget mutatnak. Legtöbbször laptopon nézik a felvételeket, de jelentős arányban használják a mobiltelefonokat is. A felvételek megtekintésének módja szintén változó. Bár sok hallgató inkább egyben nézi meg a teljes felvételt, sokan használják a gyorsított lejátszást vagy az ugrálás lehetőségét a lényeges részek megtalálásához. A felmérésből kiderült, hogy a hallgatók többsége a szorgalmi időszakban is szívesen visszanézi azokat a felvételeket, amelyeken személyesen is részt vett, és nem csak a vizsgaidőszakban használja a rendszert.

Összefoglalva, az Edutus Egyetem hallgatói aktívan használják a Coospace rendszerét, és ez a használat jelentős mértékben befolyásolja tanulási szokásaikat és stratégiáikat. A hallgatók számára a Coospace nem csupán egy vizsgaidőszaki segédeszköz, hanem a folyamatos tanulás és a tudás elmélyítésének fontos eszköze.

A hallgatói elégedettségfelmérés

A kutatás eredményei szerint a hallgatók 81%-a hasznosnak tartja a digitális tananyagok és felvételek elérhetőségét, amelyek különösen a levelező és alapképzéses hallgatók számára jelentenek nagy segítséget a vizsgára való felkészülésben. A rövid, 15–30 perces videókat részesítik előnyben, fontosnak tartják a kiegészítő írott anyagokat, online próbateszteket és a kereshetőséget a felvételekben, míg a feliratozás és a jegyzetelési lehetőség kevésbé lényeges számukra. A képzési szint szerint is mutatkoztak eltérések: az alapképzésesek nagyobb előnyt látnak a felvételekben, a FOKSZ-hallgatók viszont kevésbé. A hallgatók jobban kedvelik az előre felvett, szerkesztett videóanyagokat az órán rögzített felvételekkel szemben, és megosztottan ítélik meg az élő közvetítések hasznosságát. A tudományterület és az egyetemen eltöltött évek száma nem befolyásolja jelentősen a véleményeket.

Összességében az eredmények azt mutatják, hogy a hallgatók változatos, de jól azonosítható preferenciákkal rendelkeznek: a rugalmasságot, a kiegészítő tananyagot és az interaktív lehetőségeket értékelik leginkább, ami megerősíti a tananyagok és oktatási módszerek folyamatos fejlesztésének szükségességét.

„Nagy segítség számomra, hogy a szorgalmi időszakban meg tudom nézni azokat az órákat, amiken nem voltam ott.” (Hallgatói vélemény a webináriumról)

A digitális tananyagok elérhetőségén kívül az Edutus Egyetem egyéb gyakorlati támogatási formákkal is segíti hallgatóit. A 14 év alatti gyermeket nevelő hallgatók számára a személyes foglalkozásokon való részvétel nem kötelező, így hiányzásuk nem jár adminisztratív hátránnyal. Az Egyetem tatabányai campusa baba-mama szobával is támogatja a szülőként tanuló hallgatókat. Ezen túlmenően a tanuló szülők számára elérhetők különböző ösztöndíjak és szociális kedvezmények is.

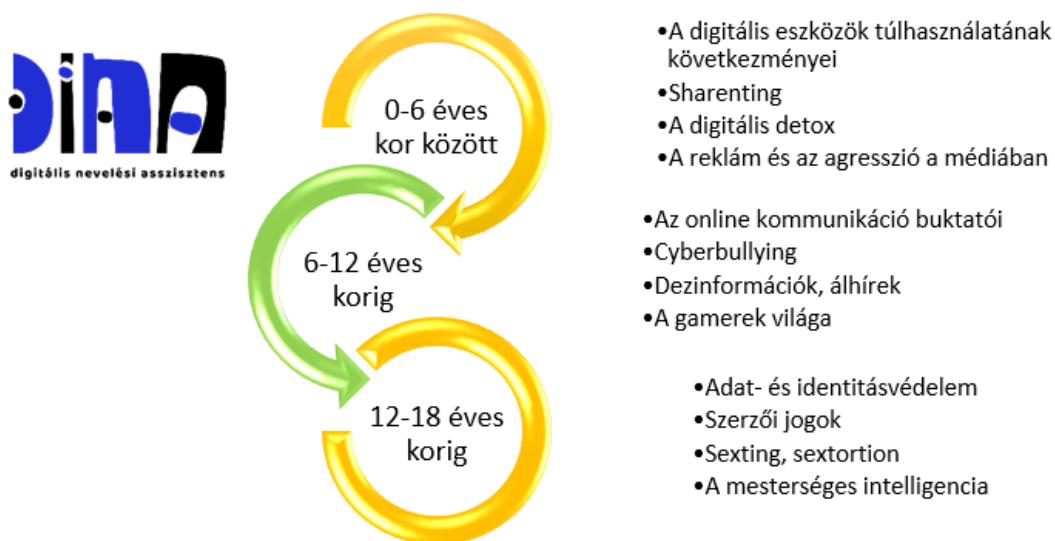
Digitális szülői szerepvállalás

A hallgatóként gyermeket nevelő szülőknek a tanulmányi előmenetelük mellett saját gyerekeik digitális jelenlétének felügyelete is nagy kihívást jelent. A digitalizáció körülveszi a családok életét, nem könnyű ma szülőnek lenni ebben a környezetben. A technológiai újdonságok megjelenése a rádiótól a televízió át az internet, az okoseszközök, jelenleg pedig a mesterséges intelligencia megjelenésével mindig is aggodalmakat okoztak a szülőknek (Wartella & Jennings, 2000).

Az aggodalmak mellett mindenképpen szükség van azoknak a helyzeteknek a feltárására, amelyek a digitális tér előnyeit igyekeznek feltérképezni. Modecki és munkatársai tanulmányukban kiemelik azokat az alacsony szocioökonómiai státuszban lévő amerikai családokat, ahol a digitális tér előnyei megjelennek a kapcsolatteremtésben, a kreatív felfedezésben, a sikeres tanulmányi eredményekben vagy a jelen-, illetve a jövő karrierlehetőségeiben. (Modecki et al., 2022)

Digital Parenting Training

A Digitális Oktatásfejlesztési Kompetencia Központ Tudatosság a kisgyermeknevelésben – Digital Parenting Training alprojektje olyan szülőket támogató képzési program létrehozását célozza meg, amely a különböző korosztályba tartozó gyerekek neveléséhez, a digitális térben való jóllétéhez kíván hozzájárulni úgy, hogy figyelembe veszi a digitális tér veszélyeit és lehetőségeit egyaránt. A 2. ábrán látható korosztályokhoz tartozó főbb témákhoz egyenként digitális előadások tartoznak. Ehhez első körben audiófelvételek készültek.

2. ábra: A Digital Parenting Training program témái (Forrás: saját készítésű ábra)

Mesterséges intelligencia a fejlesztésben

A stúdiófelvételek adták az alapot a következő lépésben az AI avatar asszisztensek létrehozásához. Az IIElevenLabs és a HeyGen nevű alkalmazások lehetővé teszik azt, hogy a legmodernebb AI-technológia segítségével újabb digitális előadások készüljenek, de újabb stúdiófelvételek és azok költségei nélkül.

Novianti és munkatársai tanulmányukban arra a következtetésre jutottak, hogy az általuk vizsgált szülőket segítő programok legtöbbször vizuális információátadási technikákat alkalmaznak. A szülői programok felhasználóinak visszajelzései alapján azt mondják, hogy ez megfelelő módnak tűnik a szülők megszólítását tekintve, amelyben még további fejlesztési potenciál is megtalálható (Novianti et al., 2023).

A kutatás-fejlesztési projekt fő célja, hogy válaszokat kínáljon a különböző korosztályokba tartozó gyerekek szülői dilemmákat okozó kérdéseire a legújabb neveléstudományi kutatások eredményeire támaszkodva, a legmodernebb technológia bevonásával.

Összegzés

A tanulmányban a felsőoktatásban szereplő speciális csoport, a gyereket nevelő szülők számára nyújtott két különböző lehetőség került bemutatásra. Az Edutus Egyetem webináriumai rendszere, valamint a Digitális Oktatásfejlesztési Kompetencia Központ Tudatosság a kisgyermeknevelésben – Digital Parenting Training alprojektje keretén belüli digitális előadások jellemzői egyaránt biztosítják a szülők szabadságát. Mindkét lehetőség, a webináriumok és a digitális előadások is megadják a szülők számára a függetlenséget az időtől és a tértől. Jobb idővel és erőforrással való gazdálkodást tesznek lehetővé, elősegítve egyrészt a szülők sikeres felsőoktatási tanulmányait, másrészt a szülők digitális nevelési kérdésekben való támogatását.

Irodalomjegyzék

- [1] K. Hauschildt, C. Gwosc és E. M. Vögtle, *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe: Eurostudent VI 2016–2018; Synopsis of Indicators*. WBW, 2018. [Online]. Elérhető: https://www.eurostudent.eu/download_files/documents/EUROSTUDENT_8_Synopsis_of_Indicators.pdf. [Letöltve: 2025. jún. 26.].
- [2] K. Hauschildt, C. Gwosc, H. Schirmer, S. Mandl és C. Menz, *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe: EUROSTUDENT 8; Synopsis of Indicators, 2021–2024*. WBW, 2024. [Online]. Elérhető: <https://www.wbv.de/shop/detail/bc4e4ff9d85539978723be17abf4593c>. [Letöltve: 2025. jún. 26.].
- [3] D. Kardefelt-Winther, „A conceptual and methodological critique of internet addiction research: Towards a model of compensatory internet use,” *Comput. Human Behav.*, vol. 31, pp. 351–354, 2014.

- [4] Központi Statisztikai Hivatal, *Magyar statisztikai zsebkönyv*, 2024, 8.12., 217. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal, 2025. [Online]. Elérhető: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/zsebkonyv/magyar%20statisztikai%20zsebkonyv_2024.pdf. [Letöltve: 2025. jún. 26.].
- [5] K. L. Modecki, R. E. Goldberg, P. Wisniewski és A. Orben, „What Is Digital Parenting? A Systematic Review of Past Measurement and Blueprint for the Future,” *Perspect. Psychol. Sci.*, vol. 17, no. 6, pp. 1673–1691, 2022, doi: [10.1177/17456916211072458](https://doi.org/10.1177/17456916211072458).
- [6] R. Novianti *et al.*, „Internet-based parenting intervention: A systematic review,” *Heliyon*, vol. 9, no. 3, p. e14671, 2023, doi: [10.1016/j.heliyon.2023.e14671](https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e14671).
- [7] E. A. Wartella és N. Jennings, „Children and Computers: New Technology. Old Concerns,” *Future Child.*, vol. 10, no. 2, pp. 31–43, 2000, doi: [10.2307/1602688](https://doi.org/10.2307/1602688).